

Doble Grau en Dret i Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció

Treball de Fi de Grau (21113)

Curs acadèmic 2020-2021

MENORS, NEUTRALITZACIÓ I INTERNET

Un estudi quantitatiu de l'acceptació de les tècniques de neutralització
com a model explicatiu de l'*online harassment*

Júlia Vila i Mimó

NIA 207626

Tutor: Marc Balcells i Magrans

DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT

Jo, Júlia Vila i Mimó, certifico que el present treball no ha estat presentat per a l'avaluació de cap altra assignatura, ja sigui en part o en la seva totalitat. Certifico també que el seu contingut és original i que en sóc l'únic autor, no incloent cap material anteriorment publicat o escrit per altres persones llevat d'aquells casos indicats al llarg del text.

Júlia Vila i Mimó

RESUM

L'avenç de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació i l'accés generalitzat dels individus a Internet han configurat el ciberespai com un nou àmbit de socialització dels adolescents. Així, en un context cibernètic, en el que el control social és distès i els individus es veuen menys oprimits per les normes socials convencionals, han proliferat noves formes de cibercriminalitat social. La recerca acadèmica ha centrat el seu interès en fenòmens d'assetjament en línia continuats, com el *cyberbullying* o el *cyberstalking*, mentre que els actes individualitzats d'*online harassment*, sovint més freqüents entre els adolescents, han rebut una ínfima atenció acadèmica.

D'aquesta forma, aquest treball es planteja analitzar la perpetració d'*online harassment* en menors d'edat, i pretén constatar que la teoria de les tècniques de neutralització aporta una explicació a aquest fenomen d'assetjament en línia. Per a aquest fi, s'ha dut a terme un estudi quantitatiu, basat en enquestes als menors d'edat, per a realitzar un anàlisi estadístic que ha permès concloure la significació la neutralització com a variable explicativa d'aquest fenomen, juntament amb l'edat dels perpetradors.

Paraules clau: cibercrim, *online harassment*, menors, tècniques de neutralització.

ABSTRACT

The advancement of Information and Communication Technologies and the widespread access of individuals to the Internet have shaped cyberspace as a new area of socialization for teenagers. Thus, in a cybernetic context, in which social control is loosened and individuals feel less constrained by conventional social norms, new forms of social cybercrime have proliferated. Academic research has focused its interest on continued *online harassment* phenomena, such as *cyberbullying* and *cyberstalking*, while individualized acts of *online harassment*, which often are more common among teenagers, have received very low academic attention.

In this way, this study aims to analyze the perpetration of *online harassment* among minors, and to note that the neutralization techniques provide an explanation for this phenomenon of *online harassment*. To this end, a quantitative study, based on surveys on minors, has been carried out to conduct a statistical analysis, that has enabled to conclude the significance of neutralization as an explanatory variable for this phenomenon, altogether with the perpetrators' age.

AGRAÏMENTS

Vull agrair al meu tutor, Marc Balcells i Magrans, l'atenció, la guia i el suport ofert en les diverses fases d'aquest treball.

També agrair als meus companys i amics, que m'han acompanyat i animat en la realització del treball, i que han possibilitat la mostra d'aquesta recerca.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	6
2. REVISIÓ DE LITERATURA	7
I) Marc teòric. La Teoria de les tècniques de neutralització	14
3. METODOLOGIA	17
I) Revisió de literatura.....	17
II) Objectius i hipòtesis	18
i. Preguntes de recerca.....	18
ii. Hipòtesi	19
III) Qüestionari	19
IV) Tècnica de mostreig	20
V) Anàlisi estadístic	20
i. Variables	20
ii. Anàlisi descriptiu	21
iii. Anàlisi de regressió lineal múltiple	21
VI. Limitacions.....	22
4. RESULTATS	23
I) Resultats de l'anàlisi descriptiu	23
II) Resultats del model de regressió múltiple	26
i. Predicció	27
ii. Validació del model.....	29
5. DISCUSSIÓ	30
6. CONCLUSIONS	31
7. BIBLIOGRAFIA	33
8. ANNEX	38

PARAULES: 10.251

1. INTRODUCCIÓ

Des dels inicis dels 2000, ha emergit amb força el fenomen de la cibercriminalitat social, en el que s'inclouen delictes comesos a través de les Tecnologies de la Informació i de la Comunicació (en endavant, les TIC). Tenint en compte que a finals de l'any 2019, quasi un 70% de la població jove mundial utilitzava Internet, el ciberespai s'ha configurat com un entorn d'ús freqüent i d'accés generalitzat en la població d'entre 15 i 24 anys, sobretot en els països més desenvolupats, on aquest ús d'Internet dels joves s'estima d'un 98%. (ITU, 2020). Segons un informe del Ministeri de l'Interior (2019), un 92,9% dels menors d'edat d'entre 10 i 15 anys, així com a un 99,1% de joves d'entre 16 i 24 anys, havien utilitzat Internet en els darrers tres mesos. Nombrosos estudis han destacat l'adolescència com l'etapa del cicle vital de major risc d'agressió i victimització en línia. Si, a més, s'enfoca des d'una perspectiva evolutiva, la complexa etapa de desenvolupament que travessen els adolescents, marcada per la tecnofília, la identificació amb el grup d'iguals i la busca d'identitat i d'autonomia personal, el ciberespai es converteix realment en un escenari de potencials agressors i víctimes. L'anonimat, l'asincronia i la invisibilitat del context cibernètic faciliten la comissió de conductes d'*online harassment* o *cyberharassment*, entès com aquells actes agressius concrets i no continuats comesos via Internet, que poden revestir una gravetat diversa. Els menors d'edat són el col·lectiu més victimitzat, alhora que en gran part en són els perpetradors. El citat informe governamental ho exposa: els menors d'edat són més vulnerables a ciberdelictes com les amenaces, les coaccions o els delictes sexuals. (Ministeri de l'Interior, 2019). En el mateix sentit, les detencions i investigacions registrades per al grup d'edat de 14 a 17 anys són d'un 24,4% per amenaces, coaccions i delictes contra l'honor i d'un 38,9% per delictes sexuals. A mesura que els adolescents i els joves usen Internet regularment per compartir informació i connectar-se amb els seus companys i l'ampli món cibernètic, la recerca ha començat a considerar com aquestes tecnologies s'han subvertit per a la comissió d'actes desviats i nocius. Descobrir com la teoria de les tècniques de neutralització pot explicar aquest fenomen, veient com els joves poden justificar i neutralitzar les seves conductes desviades, pot ajudar a delimitar què és el que fa procliu a un menor a cometre actes desviats a Internet. Aquest estudi farà ús d'un mètode quantitatiu, en el que es realitzarà una enquesta amb una mostra obtinguda d'un total de 124 menors d'edat. A partir d'un anàlisi de regressió múltiple, es contestarà la incògnita de si una acceptació de les tècniques de neutralització presentades pot ser una variable

significativa en la comissió d'*online harassment*. En efecte, l'estudi ha constatat que tant l'edat com l'acceptació de les tècniques de neutralització son factors explicatius del fenomen.

Estudiar i conèixer les possibles causes d'aquest fenomen és clau per a desenvolupar unes estratègies de prevenció i intervenció adequades. La constatació dels resultats pot tenir implicacions preventives, basades en programes educatius de conscienciació a Internet i a les xarxes, tal i com apuntala la recerca que ha estudiat els fenòmens d'assetjament en línia.

L'estudi s'estructura en diversos apartats i epígrafs. En primer lloc, la revisió de literatura introdueix la noció de cibercriminalitat social. Seguidament, es delimita conceptualment l'objecte d'aquest estudi (l'*online harassment*), fent una deguda distinció entre aquest i d'altres fenòmens d'assetjament en línia semblants, i més estudiats, com el *cyberbullying* o el *cyberstalking*. Per últim, s'aporta una aproximació als fenòmens d'assetjament en línia feta des de la psicologia, i es remarquen les troballes de la recerca criminològica en quant a la influència que exerceixen les variables de l'edat i el gènere en els fenòmens d'assetjament en línia. Ja entrant en el marc teòric utilitzat en l'estudi, es justifica la tria d'aquest i se'n fa un resum, exposant la Teoria de les Tècniques de Neutralització ideada per Sykes i Matza, complementada amb les reconceptualitzacions i observacions fetes per altres autors sobre aquesta teoria inicial. L'apartat metodològic del treball inclou els diversos mètodes utilitzats en la recerca, explicant com s'han dut a terme els anàlisis estadístics, descriptius i de regressió múltiple, en base a les dades obtingudes a partir de l'enquesta realitzada. Aquest epígraf planteja el seguit de limitacions a les que s'enfronta el treball. Seguidament, es presenten els resultats obtinguts dels anàlisis, acompanyats d'un apartat de discussió, en el que es posen en conjunció amb els resultats observats en la recerca acadèmica. Per finalitzar, aquest estudi extreu un conjunt de conclusions en ànim d'aportar una explicació al fenomen de l'*online harassment*. L'annex del treball incorpora els passos seguits en la metodologia i algunes clarificacions de rellevància.

2. REVISIÓ DE LITERATURA

L'evolució de les TIC ha convertit Internet en un nou mitjà indispensable per la comunicació entre les persones i pel desenvolupament de diverses vessants de la seva vida. L'espai virtual, estructuralment diferent a l'espai físic, comporta que les interaccions i possibles delictes que es cometin en el seu sí presentin unes característiques diferents. (Miró, 2011). Així, el ciberespai es constitueix com un context bàsic de socialització per als nadius digitals, i s'ha configurat com un espai d'oportunitat criminal, on els joves poden ser tant agressors com víctimes. Alguns

experts afirmen que menys del 10% dels delictes cibernètics es reporten a les autoritats, sent la cibercriminalitat la forma de delinqüència més infradenunciada (Kshetri, 2010: 38-39), alhora que les taxes de detencions i condemnes són molt baixes. L'absència de denúncies en l'àmbit de la cibercriminalitat social juvenil crea una àmplia xifra negra en quant a aquest fenomen, una delinqüència que és invisibilitzada, donades les múltiples dificultats en l'esclariment dels fets, en la càrrega probatòria i l'enjudiciament dels il·lítics penals. De manera addicional, els menors sovint desenvolupen mecanismes de defensa insuficients i accedeixen a les demandes del cibercriminals, o tenen una baixa o inexistent confiança en les agències i forces legals, cosa que dificulta encara més la denúncia dels fets. Aquest conjunt d'impediments reforcen el sentiment d'impunitat dels cibercriminals. Contràriament, les enquestes d'autoinculpació i de victimització demostren una elevada prevalença de cibercriminalitat social en l'àmbit juvenil, que no concorda amb la representada en les estadístiques oficials ni en els tribunals de justícia. (Montiel, 2016).

Avui, Internet no és només un mitjà per a la intercomunicació de sistemes informàtics amb finalitat econòmica, sinó que també ho és per a la interacció social entre usuaris, la comunicació íntima entre persones o per la cessió voluntària d'esferes d'intimitat. Les xarxes socials i demés eines de comunicació personal d'Internet han conduït a l'aparició de conductes il·líctes relacionades amb tals relacions socials o personals, que es poden emmarcar dins d'aquesta macrocategoria criminològica denominada cibercriminalitat social (Miró, 2013a). La cibercriminalitat social és un fenomen que engloba diverses formes de victimització interpersonal en línia. En contraposició amb altres com la cibercriminalitat econòmica o política, engloba tots aquells atacs produïts al ciberespai que afecten a diferents esferes personals posades en comú en aquest àmbit de comunicació social que és Internet. L'aparició de ciberatacs que afecten a béns personalíssims com l'honor, la intimitat, la dignitat, la llibertat sexual o similars, han anat integrant-se en la literatura criminològica en forma de categories conformades per el prefix *-cyber-* o *-online-* seguides dels termes referits a fenòmens criminals preexistents a l'era d'Internet (Miró, 2013a). D'aquí s'extreuen els fenòmens com l'*online harassment*, el *cyberstalking*, el *cyberbullying* o el *sexual harassment*, que s'engloben conjuntament en aquesta gran categoria denominada cibercriminalitat social. Com a aclariment, aquest estudi es centrarà en **l'assetjament en línia de contingut no sexual**, donat que els ciberatacs contra la llibertat sexual (p.e. el *sexting* o l'*online child grooming*) són amplis i mereixedors d'un estudi individualitzat.

A efectes del present estudi, és fonamental destacar que els fenòmens d'assetjament a Internet no presenten una definició uniforme en l'àmbit acadèmic. Els investigadors no han ideat

definicions estàndard de l'assetjament en línia, i els estudis quantitius han utilitzat definicions i marcs temporals diferents, trobant prevalences àmpliament variables. (Bossler et al, 2012). Sent inconsistents i molt heterogènies, les prevalences són difícilment comparables entre sí, principalment a causa d'aquesta falta d'unanimitat en la definició dels diferents fenòmens de cibercriminalitat social (Montiel, 2016). Donada aquesta problemàtica, és necessari atomenar correctament l'objecte d'aquest estudi: l'*online harassment* o *cyberharassment*. Abans de centrar la revisió de literatura sobre aquest fenomen, s'han de definir certs conceptes amb els quals està estretament relacionat, fins al punt d'utilitzar-se els conceptes *cyberstalking-cyberharassment* i *cyberbullying-cyberharassment* de manera indistinta.

Smith (2009) exposa que la referència a l'assetjament comès per mitjà d'Internet normalment inclou el *cyberharassment*, el *cyberstalking* i el *cyberbullying*. Classificant aquestes conductes en funció del seu perill o el major dany potencial, el *cyberstalking* seria el més perillós, seguit del *cyberbullying* i del *cyberharassment*. En general, el *cyberstalking* inclou una amenaça creïble de dany, mentre que els altres dos no. El *cyberharassment* i el *cyberbullying* son conductes capaces de causar sentiments d'averonyiment, molèstia o d'humiliació a la víctima. Alguns estudis usen els termes *cyberharassment* i *cyberbullying* indistintament, mentre que d'altres es reserven el terme *cyberbullying* com a aquell assetjament comès entre menors (sovint, menors que coincideixen en l'àmbit escolar).

Començant pels components que descriuen el *bullying* tradicional, actualment pot dir-se que la definició més acceptada en el món acadèmic és la de Dann Olweus (Miró, 2013b:63), que entén que hi ha victimització per *bullying* quan “un alumne està exposat repetidament i al llarg del temps a accions negatives d'un altre o d'un grup d'estudiants”. Així, aquesta definició inclou tres elements característics d'aquest fenomen: la intencionalitat (que ha d'existir per agredir la víctima), l'agressió (que ha de ser repetida en el temps) i el desequilibri de poder (que ha de donar-se entre agressor i víctima). Traslladant aquest concepte de *bullying* tradicional al ciberespai, el *cyberbullying* és definit per Smith et al. (2008) com un acte agressiu i intencional realitzat per un grup o un sol individu, utilitzant formes electròniques de contacte, **de manera repetida en el temps** contra una víctima que no pot defensar-se fàcilment per sí mateixa. Miró (2013b: 64) el defineix com a “l'abús de poder continuat d'un menor sobre un altre realitzat per mitjà de l'ús de les TIC”. Així, aquest fenomen es dona quan un menor és turmentat, amenaçat, assetjat i humiliat, avergonyit o perseguit per un altre menor que utilitza Internet, les tecnologies interactives i digitals o el telèfon mòbil com a mitjans per a cometre els seus actes. Ha de tenir com a parts implicades a menors, o bé, com a mínim, els actes han d'estar instigats per un

menor contra un altre menor. Un cop els adults s'impliquen, s'estarà parlant de *cyberharassment* o *cyberstalking*. (Martínez, 2015).

Un altre fenomen que també ha adquirit significació en els darrers anys és el *cyberstalking*. Dins la criminologia, Fisher et al. (2002: 255) van definir *l'stalking* com aquella conducta “d’una mateixa persona que presenta un comportament de persecució repetit, obsessiu i que fa témer o preocupa a la persona perseguida”. L’*stalking* comès al ciberespai, el *cyberstalking*, va ser definit per Bocji i McFarlane (2002: 38) com "un conjunt de comportaments en què un individu, un grup d'individus o una organització utilitza les tecnologies de la informació i de les comunicacions per assetjar a un altre individu, grup de persones o organitzacions". Aquests comportaments poden incloure, entre d'altres, la transmissió d'amenaques i acusacions falses, la causació de danys a dades o equips, el robatori d'identitat o robatori de dades, el control informàtic, la sol·licitud de sexe i qualsevol altra forma d'agressió". Miró (2013b) resumeix el fenomen del *cyberstalking* en aquell que engloba **conductes d'assetjament o de fustigació continuat** a adults en el ciberespai. Així doncs, es limita l'espectre de victimització a les persones majors d'edat, cosa que no implica que els menors no puguin perpetrar tals conductes de *cyberstalking*. Seguint el que exposen Wick et al. (2017), a diferència del *cyberbullying*, que sovint s'utilitza per descriure experiències de nens i adolescents, el *cyberharassment* no està limitat a l'abús o agressió entre companys, sinó que es refereix també a conductes no desitjades dirigides a adults, incloent coneguts i desconeguts. En quant al *cyberstalking*, aquest implica alguna cosa més que comunicar-se amb la víctima; la diferència amb el *cyberharassment* rau en que el *cyberstalking* dirigeix de manera directa i continuada tot un seguit de conductes indesitjades a una víctima, convertint-la en un *target*. En resum, el *cyberbullying* i el *cyberstalking* comparteixen trets definitoris, donat que ambdós constructes requereixen un assetjament continuat sobre una mateixa víctima. En canvi, i de manera més freqüent, és possible que aquestes modalitats de ciberatacament es realitzin de forma singular, esporàdica i individualitzada sobre una o diverses víctimes, i no com a part d'una fustigació continuada (Miró, 2013a).

Aquí és on entra el fenomen que resulta central en aquest estudi, l'*online harassment*, també denominat *cyberharassment*. Aquest concepte s'empra, dins el camp de la cibercriminalitat social, per a referir-se a aquells “**actes concrets, no continuats, de bullying o stalking en el ciberespai**”. Per tant, aquest inclou totes les conductes de *cyberbullying* o, en el seu cas, de *cyberstalking* (quan el subjecte passiu és un adult), **quan no són realitzades de forma continuada per el mateix subjecte o subjectes sobre la mateixa víctima** (Miró, 2013b:64).

Aquest *cyberharassment* inclou, d'entre les conductes més habituals: l'enviament de missatges amenaçants o abusius a través de correu electrònic, la missatgeria instantània o el xat; la publicació d'informació falsa sobre la víctima; la suplantació d'identitat amb una finalitat de burla; obtenir informació íntima o que danyi de qualsevol manera al subjecte; la intimidació o coacció a través de comunicació escrit o verbal per mitjà d'Internet; l'insult o calúnnia lleu i greu; la incitació d'altres persones a l'assetjament o a proferir amenaces o agredir a la víctima; l'enviament de *software* maliciós o de material pornogràfic o ofensiu per danyar a la víctima, etc.

La gravetat del *cyberharassment* és molt variable, incloent des d'incidents molestos fins al proferiment d'amenaces de mort. L'entitat de les conductes de *cyberharassment* s'ha d'establir d'acord amb als diferents béns jurídics afectats, tenint en compte la petita desviació que suposen alguns actes, que poden arribar a ser innocus, així com atenent a la gravetat extrema que poden comportar alguns d'aquests actes individualitzats. En aquest sentit, el *cyberharassment* pot constituir-se com una avantsala a altres formes més greus d'assetjament, tant el perpetrat en línia com de manera presencial. Tal i com exposen Beran i Li (2005) és possible que l'assetjament online, mitjançant l'ús d'ordinadors i telèfons mòbils, condueixi a l'assetjament presencial. Justament, com a resultat de no rebre cap conseqüència en cometre el ciberassetjament, els joves poden continuar amb l'assetjament quan estiguin en contacte amb la persona en qüestió, per exemple amb un company d'escola. D'aquesta manera, el *cyberharassment* pot afectar i alterar el curs de conductes de *bullying* a l'escola. Per exemple, si els "assetjadors electrònics" comencen amb conductes esporàdiques i les continuen sense ser detectats i represaliats, els seus comportaments d'assetjament escolar poden esdevenir més greus i exercir-se de forma directa contra una víctima. Des de la perspectiva victimològica, s'afirma com els missatges hostils poden ser un precursor de formes més greus de victimització, sobretot de *cyberstalking* (Holt i Bossler, 2008). DeBring et al. (2014) destaquen l'evident superposició entre assetjament *online* i *offline* en adolescents, donades les noves eines que ofereix la tecnologia per als joves que ja s'involucren en conductes agressives. Tal i com assenyala Cerezo (2012:28), la violència a través de les TIC constitueix "un atractiu entre els joves, que pot començar com a forma de diversió".

Aproximacions des de la psicologia. Cyberpsychology

Suler (2004) va descriure l'*Online Desinhibition Effect*. Segons l'autor, és freqüent que en el ciberespai la gent comparteixi aspectes personals, que revelin emocions íntimes, pors i desitjos, i alhora que mostrin actes de bondat i de generositat inusuals. Podem anomenar aquesta com a desinhibició benigna. D'altra banda, el ciberespai també dóna lloc a una desinhibició tòxica, en la qual els usuaris hi aboquen un llenguatge groller i dures crítiques, ràbia, odi i fins i tot amenaces. Així doncs, el ciberespai permet "tombar" les barreres psicològiques que bloquegen l'alliberament d'aquests sentiments i necessitats interiors. L'anonimat, l'asincronicitat, la invisibilitat i els factors individuals de la personalitat juguen un paper clau en la desinhibició al ciberespai. En relació amb aquesta idea i amb la teoria criminològica que s'exposarà en el següent epígraf, el rellevant estudi d'Ybarra i Mitchell (2004b) fa referència a la possibilitat que, d'entre els joves, alguns que en un intercanvi social tradicional mai no estarien disposats a reaccionar de manera agressiva, se sentin menys reprimits per les normes socials en el ciberespai; en definitiva, que puguin sentir una major desinhibició. Una desinhibició que a vegades pot conduir a actes d'*online harassment*.

La majoria de la literatura criminològica s'ha dedicat a estudiar els fenòmens d'assetjament en línia (continuat i no continuat) des de la perspectiva victimològica, realitzant estudis quantitius consistents en enquestes de victimització, que s'han utilitzat per establir els factors de risc comuns en les víctimes de *cyberharassment*, *cyberbullying* i *cyberstalking*¹. En efecte, i tot i ser objecte de gran interès acadèmic, s'han publicat pocs estudis sobre la perpetració de fenòmens d'assetjament en línia.

El gènere i l'edat en l'online harassment

Tal i com assenyalen Marcum et al. (2014: 49), els estudis han mostrat que els menors de 18 anys no només són els més propensos a ser cibervictimitzats, sinó que també són els que tenen més probabilitat de perpetrar aquest tipus de delictes. Wolack (2006, citat a l'article de Bossler et al, 2012: 501) destaca que 1 de cada 4 joves ha realitzat comentaris ofensius *online* a un company o conegut (*peer*), alhora que 1 de cada 10 admet haver assetjat algú que l'hagi contrariat.

Tot i així, encara existeix un buit en la literatura que procuri una explicació teòrica sobre els predictors d'aquest comportament per a aquest grup d'edat. Primerament, cal destacar el rol

¹ En aquest sentit, vegeu Bocji i McFarlane (2002 i 2003), Finn (2004), i Ybarra i Mitchell (2004a), Sheridan i Grant (2007), Wolak, Mitchell i Finkelhor (2007), Bossler, Holt i May (2012) i Miró (2013a i 2013b), d'entre d'altres.

que desenvolupen el gènere i l'edat en la perpetració de *l'online harassment*. Donat que aquest estudi es centra en un tipus d'assetjament *online* molt concret i poc explorat, es remarcaran els resultats d'aquells estudis que han tractat, si més no, els fenòmens propers esmentats com el *cyberbullying* o el *cyberstalking*.

Pel que fa al gènere dels *cyberbullies*, la majoria dels estudis indiquen que són els nois els que més involucrats estan en aquest tipus de conductes. La tesi de Calmaestra (2011: 130) afirma que, tot i les diferències entre les investigacions realitzades, potser derivades dels diferents enfocaments metodològics i del tipus de conductes considerades com a *cyberbullying*, la major part dels estudis assenyalen que, existint diferències significatives, els nois són agressors i les noies víctimes. No obstant, altres com Patchin i Hinduja (2008: 141) no han trobat diferències significatives entre nois (18%) i noies (16%). Ybarra i Mitchell (2004a: 332; 2004b: 1315) apuntaven que, contràriament al *bullying* tradicional, en el que els perpetradors són majoritàriament nois, els assetjadors *online* són tant nois com noies. Un altre resultat a destacar de la recerca d'Ybarra i Mitchell és que eren les noies qui eren més propenses a involucrar-se en les formes de *bullying online* (tant en el paper d'agressores com de víctimes). Els resultats de la tesi de Calmaestra (2011) ho confirmen, ja que, en el seu estudi, els nois estaven més implicats en totes les formes de *bullying*, i les noies estaven implicades de forma majoritària en conductes de *cyberbullying*.

Pel que fa a l'edat dels *cyberbullies*, els diversos estudis d'Ybarra i Mitchell arriben a la mateixa conclusió: a major edat dels adolescents, més s'involucren aquests en conductes d'assetjament *online*. El primer estudi dels autors (2004a: 332) apuntava que tenien una major probabilitat de perpetrar-ne els estudiants de *high school* (de 15 a 18 anys) que els *middle school* (d'11 a 14 anys). Més tard, el seu estudi d'una mostra de 1498 d'adolescents, de 10 a 17 anys, assenyalava també un increment del risc de comissió a major edat dels adolescents (2004b: 1215). Finalment, Ybarra i Mitchell (2007: 193) van confirmar i desenvolupar aquesta premissa: quan augmenta l'edat dels joves, augmenta la probabilitat i la freqüència (continuïtat) de la perpetració de l'assetjament. L'estudi de Smith et al. (2008: 383) confirma la presència d'aquest increment, amb un creixement de la comissió amb l'edat, en menors d'11 a 16 anys.

Pel que fa al *cyberstalking*, la recerca també ha donat lloc a resultats no concloents sobre la influència del gènere en la perpetració. Segons Alhgrím i Terrance (2021: 78), "alguns estudis han trobat que homes i dones tenen la mateixa probabilitat de participar en *cyberstalking*, mentre que altres han trobat taxes més altes d'autors masculins". Del conegut estudi de Bocji i

McFarlane (2003: 12) es desprèn que els *cyberstalkers* són sovint homes (un 84,6% enfront d'un 15,4% de dones, en la mostra estudiada). Marganski (2019: 1) apunta també que els homes són generalment els perpetradors, mentre que les dones en són les víctimes. També Dreßing et al. (2014: 65) coincideixen en que els homes predominen en tant que perpetradors, i les dones en tant que víctimes (ja que representen un 80,5% de les victimitzades en el seu estudi). Tot i així, el nombre de dones perpetradores és més gran en el *cyberstalking* que en l'*stalking* tradicional.

D) Marc teòric. La Teoria de les tècniques de neutralització

La tria de la teoria de la neutralització com a base teòrica es justifica en la diversa recerca acadèmica que ha aplicat la teoria per explicar fenòmens de cibercriminalitat. En primer lloc, la neutralització és especialment eficaç per explicar els actes de desviació en línia quan el risc que comporta el comportament per al delinqüent és relativament baix (Zhang i Leidner, 2018). Així, s'ha aplicat en general als *computer-based crimes*, aquells que van emergir juntament amb Internet, i que no existeixen fora d'aquest, com el *hacking* o la pirateria, però, per altra banda, la neutralització també es pot utilitzar en els *computer assisted-crimes*, aquells preexistents a l'era d'Internet, que s'han vist reforçats en el context del ciberespai. Justament, la neutralització pot jugar en paper a l'hora de justificar l'assetjament en línia com a una "diversió inofensiva". Amb un major grau de neutralització, és més probable que els individus adoptin les tècniques esmentades per justificar que els seus comportaments de *cyberharassment* són moralment acceptables, eliminant les restriccions morals de participar en aquest fenomen desviat o delictiu. (Lowry et al, 2019). Estudis recents sobre *cyberbullying* en menors apunten que els perpetradors (*cyberbullies*) reconeixen la immoralitat de la seva conducta desviada, però usen certes tècniques de neutralització per justificar aquests comportaments (Zhang et al, 2016). En la mateixa línia, la investigació sobre el ciberassetjament de joves (*cyberbullying*) i adults (*cyberstalking*) suggereix que els assetjadors poden adoptar certes tècniques de neutralització per justificar els seus comportaments desviats (Zhang i Leidner, 2018), cosa que indica que la teoria de la neutralització també pot ser efectiva per explicar com els menors justifiquen els seus comportaments de *cyberharassment*, dirigit tant a joves com a adults i caracteritzat per la seva no continuïtat. A diferència del context presencial, el context cibernètic proporciona vies que permeten als ciberassetjadors amagar les seves identitats reals. A més, alguns dels comportaments de ciberassetjament poden arribar a un públic molt més gran que els seus homòlegs no cibernètics, per exemple, en la difusió de rumors o acusacions falses sobre algun company o desconegut. El potencial de la manca de copresència, l'ocultació de la identitat i

l'ampli abast del delict indica que les característiques cibernètiques com la invisibilitat, l'asincronia, l'anonimat i la publicitat poden afavorir comportaments de *bullying* diferents en el context cibernètic dels que es troben en el context tradicional. Més important encara, les funcions cibernètiques poden tenir un paper important en la interacció amb els processos de justificació dels assetjadors, perquè aquestes característiques poden distanciar psicològicament els autors de les víctimes i els danys causats (Zhang i Leidner, 2018). En la seva recerca sobre *cyberstalking*, Marganski (2019) argumenta que el perpetrador d'aquestes conductes pot justificar-les a partir de les tècniques de neutralització tradicionals. Com que la investigació en aquesta àrea és mínima, examinar les perspectives dels usuaris perpetradors pot contribuir a la recerca sobre les tècniques de neutralització.

Desenvolupada per Sykes i Matza (1957), la teoria de les tècniques de neutralització va ser formulada originàriament com a teoria explicativa de la delinqüència juvenil. A més, també es troba entre els marcs teòrics utilitzats més freqüentment per explicar els delictes comesos en el ciberespai. En línies generals, aquesta suggereix que la majoria de les persones compleixen la llei, però els individus poden "desviar-se" del comportament convencional mitjançant l'ús de racionalitzacions per excusar, justificar o minimitzar la seva conducta desviada. Segons aquests, els individus que infringeixen una llei creuen en els valors de la societat que compleix la llei. Es considera que aquestes justificacions o racionalitzacions sorgeixen *ex post*, després del comportament desviat, a mode de protecció de l'individu contra el seu propi sentiment de culpa o contra la culpa dels altres després de l'acte. Tanmateix, hi ha raons per creure que les tècniques precedeixen al comportament desviat, fent-lo possible. Així, la desaprovació que resulta de la internalització de les normes i de satisfer al entorn social es neutralitza; s'aparta de manera prèvia a l'acte delictiu. L'individu continua entregat al sistema normatiu dominant, però restringeix els mandats d'aquest sistema i considera que la seva violació és "acceptable sinó correcta" (Sykes i Matza, 1957: 667). És d'aquesta manera com és l'aprenentatge de les tècniques de neutralització, i no l'aprenentatge d'imperatius morals contraris a la cultura dominant, el que fa que el jove es converteixi en delinqüent. L'anàlisi d'aquestes tècniques en distingeix cinc grans tipus:

1. *La negació de la responsabilitat*

Els delinqüents s'absolen de la responsabilitat de les seves accions desviades, pensant que no en tenen cap culpa. Expliquen que no actuen "lliurement" sinó per la influència de factors externs, forces alienes que es troben fora del seu propi control.

2. La negació del dany

Els delinqüents justifiquen el seu comportament minimitzant els danys que causen, amb la lògica subjacent que es pot excusar el seu comportament desviat quan hi ha un dany mínim o nul. L'autor del fet pot reconèixer la seva responsabilitat, però també considerar que el seus actes no produeixen un veritable dany com per abstenir-se de realitzar-los.

3. La negació de la víctima

Els delinqüents afirmen que el dany no és erroni o injustificat si es tenen en compte les circumstàncies, alterant el paper dels autors i les víctimes. En efecte, es tracta d'una forma de càstig o retribució justa: el delinqüent assumeix el rol de venjador, negant així l'existència de la víctima i convertint-la en un subjecte que mereix un càstig.

4. La condemna als qui condemnen

Els delinqüents sostenen que els qui condemnen són realment desviats disfressats. Traslladen el focus d'atenció de les seves accions desviades als motius que tenen aquells que desaproven els seus actes, qüestionant la justícia ètica dels qui condemnen.

5. L'apel·lació a lleialtats superiors

Els delinqüents violen les normes socials en benefici d'altres membres socials i, tot i que el seu comportament és considerat desviat per la societat en general, es manté fidel a les normes d'un subgrup.

Exposades les cinc tècniques de neutralització de l'article primordial de Sykes i Matza, és important destacar l'àmplia i diversa recerca acadèmica que ha seguit amb aquesta teoria de la neutralització inicial, adaptant-la i reconceptualitzant-la. En aquest sentí, és plausible que les tècniques de neutralització siguin insuficients per a contenir tot tipus de sentiment de culpa o vergonya generats en el delinqüent, de la mateixa manera com alguns joves que delinqueixen poden estar tan aïllats de la societat complidora amb la llei que aquestes tècniques ni tan sols entrin en joc. Amb tot, les tècniques de neutralització semblen ser decisives per disminuir l'eficàcia del control social i descansen darrere d'una gran part del comportament delictiu, en especial en aquella conducta delictiva duta a terme per joves. És important remarcar aquest aspecte, tal i com fan Agnew (1994) i Maruna i Copes (2005), a l'enunciar els diferents resultats als que ha portat la recerca sobre les tècniques de neutralització. Per si mateixes, les tècniques

de neutralització no condueixen directament a la delinqüència; la seva acceptació pot permetre però no requereix la comissió d'un acte delictiu, tan sols rebaixa el control social al que estan sotmesos els joves.

Com exposa Minor (1981), la neutralització sembla ser un factor rellevant només per a aquells delinqüents potencials que mantinguin un fort vincle amb l'ordre moral convencional (o almenys amb la norma que es té en compte) i que tinguin una forta necessitat o desig de cometre l'acte delictiu, així com disposin del temps per pensar en la comissió d'aquest fet. La reformulació de la teoria de Sykes i Matza feta per aquest autor advoca per contemplar la neutralització tan sols en aquells joves fonamentalment conformistes, emergents o esporàdics, més que a la delinqüència persistent, alhora que hi és més present en la comissió de delictes lleus que en els greus. Alguns acadèmics van introduir posteriorment altres set tècniques de neutralització: la *metaphor of the ledger*, la defensa de la necessitat, les afirmacions d'individualitat, i les reclamacions de dret, entre d'altres. Per a aquest estudi, i d'acord amb el que altres articles apunten (Lowry et al, 2013) és rellevant afegir la següent tècnica, ideada per Klockars i descrita per Hollinger (1990), com a aplicable als fenòmens de la cibercriminalitat.

6. *Metaphor of the ledger*

Els delinqüents creuen que són majoritàriament honestos i que se'ls hauria de permetre alguns comportaments desviats. Així, racionalitzen que tenen dret a consentir-se comportaments desviats a causa dels seus bons comportaments passats, que han conduït a l'acumulació de crèdits que poden "cobrar".

3. METODOLOGIA

I) Revisió de literatura

La revisió de literatura d'aquest estudi s'ha dut a terme incloent diversos criteris d'inclusió i d'exclusió. En primer lloc, la busca s'ha fet principalment en anglès, usant com a paraules clau "*online harassment*", "*cyberharassment*", "*neutralization theory*" "*youth*" i "*male/female*". Destaca l'actualitat dels estudis citats, sent la majoria publicats en l'última dècada, amb excepció dels articles que exposen estrictament la teoria de la neutralització (essencialment més antics). Per a recuperar-los, s'ha aplicat un filtre temporal en els buscadors, utilitzant com a any de referència l'any 2000. Aquesta revisió ha utilitzat diversos catàlegs i bases de dades. El buscador acadèmic de Google, *Google Scholar*, ha resultat fonamental en l'obtenció d'articles

acadèmics, així com el catàleg Dialnet Plus o el SAGE Journals, proporcionats per la biblioteca universitària de la UPF.

II) Objectius i hipòtesis

Destacada la rellevància de la cibercriminalitat social en l'àmbit juvenil, es planteja com a objectiu principal d'aquest estudi el poder aplicar una teoria general de la delinqüència juvenil, Les Tècniques de Neutralització, a aquest fenomen de cibercrim. L'objectiu d'aquest estudi és realitzar una petita aportació criminològica sobre la perpetració d'*online harassment* o *cyberharassment* en menors d'edat, identificant la presència (o no) de l'acceptació de les tècniques de neutralització, i la seva rellevància en la comissió d'aquest fenomen d'assetjament en línia.

i. Preguntes de recerca

- *Els menors (adolescents) accepten les tècniques de neutralització relacionades amb la comissió d'actes d'online harassment?*
- *L'acceptació de les tècniques de neutralització està relacionada amb una major comissió d'online harassment?*
- *Contra quin col·lectiu dirigeixen aquestes conductes d'online harassment: contra altres menors (peers) o contra majors d'edat? Ho fan de forma continuada?*

Les tres preguntes de recerca són complementàries. D'entrada, per comprovar si la teoria de la neutralització és aplicable als fenòmens d'assetjament en línia, cal constatar si els menors accepten o refusen les tècniques de neutralització proposades en aquest estudi, i en quina mesura ho fan. D'acceptar-les, la següent qüestió planteja si aquesta acceptació està relacionada amb la comissió d'*online harassment*; és a dir, si els menors que accepten les tècniques de neutralització en major mesura, podent arribar a neutralitzar efectivament conductes desviades a Internet, cometen més actes constitutius d'*online harassment*. Per últim, i per posar en contrast aquesta recerca amb la recerca dominant sobre el *bullying* i el *stalking* en línia, es vol esbrinar contra quin col·lectiu dirigeixen els seus actes agressius concrets a Internet: si als seus iguals (menors d'edat) o a adults. Preguntant per la continuïtat de les seves conductes, s'observarà la prevalença d'actes agressius comesos de manera repetida contra una mateixa víctima, possibles constitutius de *cyberbullying* o *cyberstalking*.

ii. Hipòtesi

H1. Un major adheriment a les afirmacions basades en tècniques de neutralització estarà relacionat amb la comissió d'online harassment

Aquesta hipòtesi es fonamenta en els resultats aportats per la recerca de la teoria de la neutralització i els fenòmens d'assetjament en línia. (Lowry et al, 2013; Zhang et al, 2016; Zhang i Leidner, 2018; Lowry et al, 2019). D'aquesta manera, si els menors són capaços de neutralitzar els actes que cometem a Internet, el control social al que es veuen sotmesos (la contenció a no realitzar conductes desviades) es veu alleugerit, i la seva conducta a Internet pot desembocar en la comissió d'actes constitutius d'*online harassment*. Els menors que componen la mostra d'aquest estudi que acceptin els escenaris hipotètics plantejats a l'enquesta, relacionats amb l'ús de diverses tècniques de neutralització, mostraran l'acceptació de justificacions i racionalitzacions que podrien eventualment utilitzar a la realitat. És aquesta major acceptació la que permet, que no requereix, la comissió d'actes desviats a Internet.

III) Qüestionari

Aquesta recerca farà ús d'una metodologia quantitativa transversal, basada en l'obtenció d'informació a partir de fonts primàries, que plasmin el fenomen de l'*online harassment* en un moment temporal determinat. Donada la naturalesa de la investigació, es va decidir utilitzar un qüestionari *online*, ja que això permetria contactar amb un nombre relativament gran d'enquestats, sent convenient utilitzar la tecnologia si l'objectiu de la recerca és enquestar als usuaris d'Internet. (Veure Annex 1). Les dades s'han extret de la realització d'una enquesta, creada a partir de l'aplicatiu de Google denominat Google Forms. L'enquesta realitzada està estructurada en diversos apartats, en concret, per preguntes sociodemogràfiques (sobre edat i gènere), seguides d'un apartat d'autoinculpació dels menors, en el que han d'assenyalar si alguna vegada han comès alguna de les conductes més freqüents de *cyberharassment*, proposant com a exemples les exposades per Miró (2013b: 64). Aquesta autoinculpació es subdivideix en dues preguntes: la primera es refereix a si han comès conductes perpetrades contra menors, i a la segona a perpetrades contra majors d'edat. L'autoinculpació es complementa amb una darrera pregunta sobre la repetició o continuïtat dels actes perpetrats, per analitzar la prevalença d'actes d'assetjament continuat en la mostra d'estudi, assimilats al *cyberbullying* o *cyberstalking*. Per últim, el darrer apartat de l'enquesta presenta les 18 afirmacions construïdes, en les que es planteja un petit escenari hipotètic. Per exemple, en relació amb la *negació del*

dany, l'afirmació era la següent: “Insultar a una persona que m’és desconeguda no li fa cap mal”. Així, en aquest apartat, s'utilitza un subconjunt de les tècniques de neutralització esmentades en el marc teòric. En concret, s'adopten les cinc tècniques tradicionals de neutralització, juntament amb la *metaphor of the ledger* exposada per Klockars. Les sis tècniques s'escullen perquè cadascuna d'elles està connectada amb un concepte (p.e. responsabilitat, dany o víctima) que pot ser alterat, ignorat o amplificat en l'entorn cibernètic. A partir d'aquestes, s'han construït 18 afirmacions (3 corresponents a cada tècnica) que els enquestats han de contestar d'acord amb una escala de Likert, assenyalant quant d'acord estan amb les afirmacions presentades.

IV) Tècnica de mostreig

S'ha utilitzat un mostreig no probabilístic per “bola de neu”, per contactar amb els menors usuaris d'Internet i demanar-los que omplissin el qüestionari. Aquest mètode implica contactar amb un grup de persones i demanar-los que participin en una activitat de recerca. A continuació, es sol·licita a cada individu que es posi en contacte amb diverses persones més i que els demani que participin en la investigació. Aquest cicle es repeteix diverses vegades fins que s'assoleix un punt de tall predeterminat. En aquest cas, s'ha utilitzat una data específica (15 de maig) com a punt de tall, havent aconseguit 124 participants, una mostra suficient per a realitzar un anàlisi de regressió múltiple amb tres variables explicatives.

V) Anàlisi estadístic

i. Variables

En aquest estudi, es prendrà com a variable resposta o dependent (y) la comissió d'actes *d'online harassment/cyberharassment*. Com a variables explicatives o independents (x) es prenen l'edat, el gènere i l'acceptació de les tècniques de neutralització.

(Y) Comissió d'online harassment: es presenta com una variable dicotòmica, la qual ha estat operacionalitzada assignant els següents valors. 0= No ha comès mai conductes *d'online harassment*, ni a menors ni a adults; 1= Sí ha comès conductes *d'online harassment*, a menors o a adults.

(X) Gènere: es presenta com a variable categòrica, i s'operacionalitza atorgant els següents valors. 1=Masculí, 2=Femení i 3= No binari. Aquest últim ha estat descartat de l'anàlisi, donada la seva manca de significació en la mostra obtinguda (representa menys d'1%).

(X) Edat: es presenta com a variable quantitativa i discreta, amb valors des dels 14 als 18 anys.

(X) Acceptació de les tècniques de neutralització: es presenta com a variable quantitativa i contínua. S'ha mesurat mitjançant les respostes rebudes, puntuades en una escala de Likert de 5 valors, des de l'1 (Totalment en desacord) fins al 5 (Totalment d'acord). Seguint les puntuacions, s'ha fet una mitjana dels valors de totes les respostes individuals enregistrades.

ii. Anàlisi descriptiu

L'anàlisi estadístic consistirà, en primer lloc, en un anàlisi descriptiu. S'ha dut a terme una presentació d'estadístics descriptius de la mostra obtinguda, que donen informació sobre la distribució de les dades. Les dades obtingudes de l'enquesta van recollir-se en una base de dades Excel, en les que es presenten els resultats individuals de cadascun dels 124 participants. Es va crear una nova variable denominada "Comissió" que agrupava l'autoinculpació total d'*online harassment* dels enquestats, tant aquell dirigit contra menors com el dirigit a adults.

iii. Anàlisi de regressió lineal múltiple

S'utilitzarà un anàlisi de regressió lineal múltiple, ja que aquest s'ajusta al model plantejat i és una de les eines més potents per determinar l'existència d'una relació entre una variable resposta estudiada (Y) i una o més variables predictores o explicatives d'aquesta. El terme "regressió" es refereix al fet que les dades observades tendeixen a agrupar-se al voltant de la mitjana (regressió a la mitjana), mentre que "lineal" es refereix al tipus d'equació utilitzat en el model per determinar la relació entre les variables. L'equació és la següent:

$$\text{Online harassment} = \beta_0 + \beta_1 \text{Gènere} + \beta_2 \text{Edat} + \beta_3 \text{Acceptació de TN} + \text{Error}$$

Per a dur a terme aquest anàlisi, s'ha utilitzat el software estadístic Stata. S'ha traslladat la base de respostes d'Excel a una base de dades d'Stata, esborrant les variables que no tindrem en compte per l'anàlisi de regressió (p.e. la comissió repetida, o cadascuna de les respostes entorn a les afirmacions sobre les tècniques de neutralització). En la mostra estudiada, la variable Gènere està sobrerrepresentada pel gènere femení, donat que s'han obtingut quasi el doble de respostes de noies que de nois (Veure abaix, Gràfic 1). El mateix succeïa en l'estudi de victimització de Bocji (2002:7), que establia diversos factors explicatius d'aquesta discrepància. Per exemple, és possible que la forma en que s'ha contactat als participants de l'enquesta hagi introduït un biaix entorn al gènere femení, alhora que pot ser que les noies siguin més propenses a completar qüestionaris *online*. Per evitar obtenir un resultat esbiaixat, s'ha equilibrat la mostra obtinguda a la realitat, tenint en compte la població real de nois i noies

a l'estat espanyol, en base a dades extretes de l'INE (2020), i l'accés generalitzat a Internet d'aquest grup d'edat, d'entre un 93% (dels 10 als 15 anys) i un 99% (dels 16 als 24 anys) (Ministeri de l'Interior, 2019:25). Aquestes dades estadístiques mostraven que, del total de menors de 14 a 18, un 51,6% eren nois i un 48,4 eren noies. Així doncs, s'han generat pesos per a la variable Gènere d'acord amb aquestes dades, per equilibrar degudament la mostra (Veure Annex 2). Havent complert aquest pas, s'ha procedit a la regressió entre la variable resposta i les tres variables explicatives: edat, gènere i acceptació de les tècniques de neutralització.

Després de dur a terme l'anàlisi de regressió, s'ha comprovat la validesa del model de regressió múltiple estudiat a partir del diagnòstic. Dins d'aquest s'han comprovat diversos requisits, que, de no complir-se, dificulten la inferència estadística del model estudiat.

1. La distribució normal dels residus: es basa en verificar que els residus dins el nostre anàlisi segueixen una distribució normal. Per comprovar-la, s'han predit els residus de les variables incloses en el model i s'ha representat gràficament la seva distribució.

2) L'homoscedasticitat: per a la seva validesa, en els models de regressió lineal múltiple els residus contra els pronòstics no han de presentar una heteroscedasticitat, per tant, els residus han de tenir la mateixa variància (homoscedasticitat). Per comprovar-la, s'ha dut a terme el test d'heteroscedasticitat de Breusch-Pagan.

3) La multicolinealitat: el problema de multicolinealitat consisteix en l'existència de relacions lineals entre dues o més variables independents del model estudiat. Quan es dona aquesta correlació entre variables, la Y no és científicament vàlida. Les principals causes que produeixen multicolinealitat en un model són la relació causal entre les variables explicatives del model, l'escassa variabilitat en les observacions de les variables independents o l'ús d'una mostra reduïda. Per descartar-la, s'ha dut a terme un test VIF (Variance Inflation Factor).

VI. Limitacions

Mostra i inferència estadística

El mètode de mostreig utilitzat porta aparellada la impossibilitat de generalitzar els resultats. Així, la inferència estadística per extrapolar els resultats d'aquest estudi a la població general es veu limitada. La tècnica de mostreig emprada dificulta, en general, determinar l'error de mostreig o fer inferències sobre les poblacions de la mostra obtinguda, cosa que limita la validesa externa d'aquest estudi. Per altra banda, sense arribar a tenir una mostra degudament

àmplia, una distribució normal aproximada del model és difícil d'obtenir (per això no s'obté de les dades una distribució normal ideal). A més, el sobremostreig d'una xarxa particular d'individus (de parells) pot arribar a haver creat un biaix en el resultat.

Estudi transversal

Partint de la base que l'objecte de l'estudi no és afirmar una relació causal entre l'acceptació de les tècniques de neutralització i la comissió d'*online harassment*, sí que és cert que l'ús d'un estudi transversal limita l'aportació d'aquest a la teoria de la neutralització. Un estudi longitudinal permetria conèixer si l'acceptació d'aquestes tècniques es dona en menor o major mesura *a priori* o *a posteriori* de l'acte desviat d'*online harassment*.

Escenari hipotètic

Les afirmacions proposades en l'enquesta, basades en les tècniques de neutralització, no deixen de ser escenaris hipotètics, de possibles situacions en les quals els menors podrien justificar la comissió d'un determinat acte desviat mitjançant l'ús d'una tècnica de neutralització concreta. Per tant, s'ha de tenir en compte l'artificialitat d'aquestes afirmacions plantejades, que pot no plasmar a la perfecció el veritable raonament i decisions dels menors a la realitat.

Recerca Qualitativa

Les enquestes són limitades en la seva capacitat per captar l'experiència fenomenològica dels que cometen assetjament en línia. Les entrevistes en profunditat serien necessàries per comprendre millor les experiències personals dels agressors, els factors de risc implicats i els mecanismes específics emprats, així com els processos de presa de decisions.

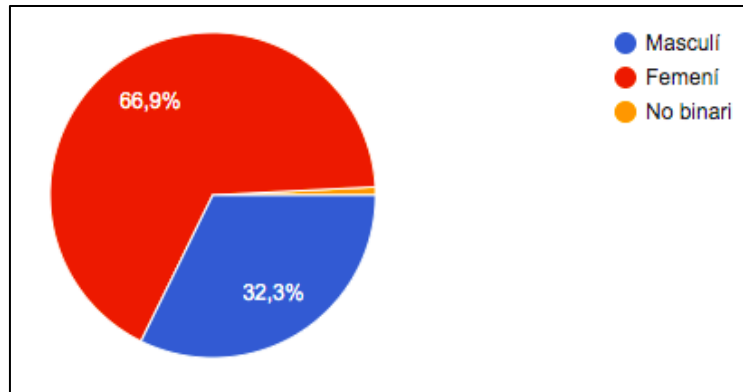
4. RESULTATS

I) Resultats de l'anàlisi descriptiu

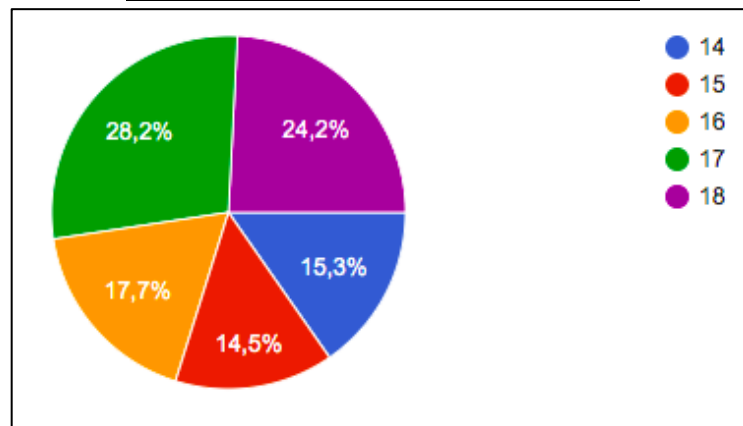
Edat i gènere

Començant per les variables sociodemogràfiques, un 32,3% dels enquestats eren nois i un 66,9% eren noies. Pel que fa a l'edat, dels 14 a 18 anys, les edats dels enquestats representen els percentatges següents: 14 (15,3%), 15 (14,5%), 16 (17,7%), 17 (28,2%) i 18 (24,2%).

Gràfic 1. Distribució de la variable gènere

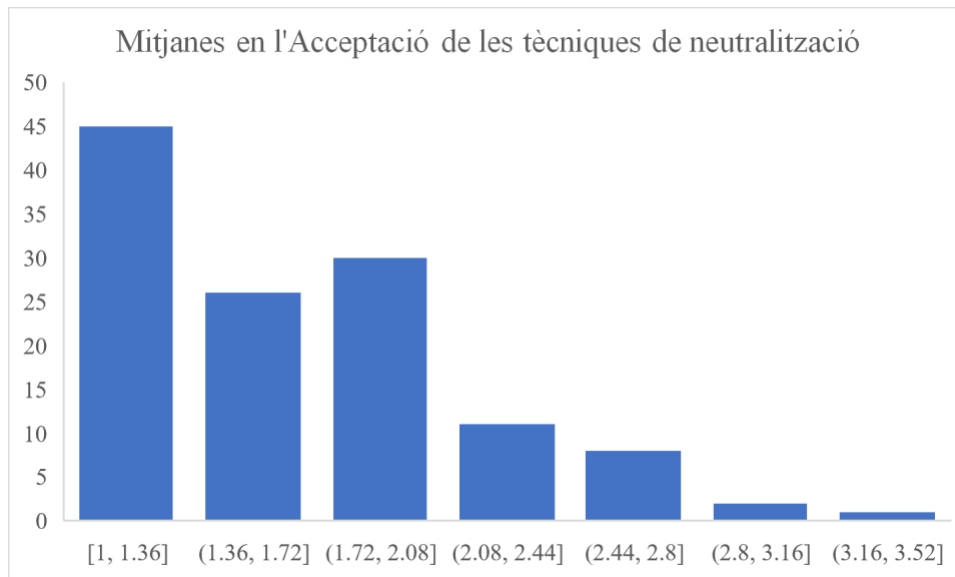
Gràfic 2. Distribució de la variable Edat

Acceptació de les tècniques de neutralització

La variable explicativa protagonista d'aquest estudi, l'acceptació de les tècniques de neutralització, té un rang amb un valor mínim d'1 (=Totalment en desacord amb les afirmacions plantejades) i un valor màxim de 3,22 (=Ni d'acord ni en desacord amb les afirmacions, de camí al D'acord). En el següent histograma s'observa la distribució de les dades per a aquesta variable.

Gràfic 3. Distribució de la variable Acceptació de les tècniques de neutralització

S'observa com les dades respecte l'acceptació de les tècniques de neutralització no presenten una distribució normal, cosa que permet afirmar que la majoria de la mostra presenta una baixa acceptació de les afirmacions entorn a les tècniques de neutralització. Gran part dels individus estudiats s'agrupen en els intervals amb mitjanes més baixes d'acceptació, ja que els intervals 1-1,36 i 1,36-17,2 comprenen 71 individus del total de la mostra, així com l'interval d'1,72-2,08 en compren 30. En canvi, els intervals amb una acceptació més alta, 2,08 al 3,16, contenen 21 individus. Destaca la presència d'un cas atípic, un *outlier*, a la mostra: el valor d'acceptació de 3,22, que tan sols s'observa en 1 individu del total de la mostra obtinguda.

Comissió d'online harassment

Per últim, l'anàlisi descriptiu de la variable resposta, la comissió d'*online harassment*, ha mostrat que 40 dels 123 enquestats (un 32,5%) havien comès alguna de les conductes exposades o alguna de semblant, d'acord amb les proposades per Miró (2013b:64). Dels perpetradors, 20 eren nois i 20 eren noies. En calcular la perpetració segons gènere sobre el total de la mostra, s'arriba a afirmar que la prevalença segons gènere és la mateixa (del 16,2%), tant per nois com per noies. No obstant, donada la major participació de les noies en la mostra obtinguda, cal ajustar aquest resultat: d'un total de 40 nois enquestats, un 50% havien comès una conducta d'*online harassment*, enfront al 24% de les noies enquestades. Pel que fa a l'edat de la víctima de l'assetjament en línia, un 50% dels perpetradors havien dirigit la seva conducta només contra menors d'edat. Aquest percentatge és menor pel que fa a les conductes contra majors d'edat, en que es dona en un 15%. Tanmateix, un 35% havien perpetrat tals actes contra ambos col·lectius. Respecte l'edat dels perpetradors, els valors relatius d'aquells qui han comès *online harassment*

respecte el total dels enquestats en cada grup d'edat (14, 15, 16, 17 i 18 anys) són, respectivament, d'un 16,66%, d'un 27,77%, d'un 22,72%, d'un 54,28% i d'un 26,66%.

Per últim, la prevalença de conductes continuades d'*online harassment* és d'un 5,7% en el total de la mostra estudiada i d'un 17,5% dins el total de perpetradors.

II) Resultats del model de regressió múltiple

La taula que mostra Stata amb els resultats de la regressió (Veure avall, Taula 1) es compon per tres parts: A la part superior esquerra, un anàlisi ANOVA; a la superior dreta, detalls del model i la base de dades; i avall, els resultats de l'estimació acompanyats dels errors estàndard, els estadístics t associats amb els seus corresponents valors ($p>$) i els intervals de confiança. Pel que fa a la denominació abreviada de les variables en l'anàlisi, vegeu Annex 2.

Per començar, s'ha d'estar al valor de la F (35, 86), que és de 4,12, i el seu corresponent valor p, que testa la significació global del model. Amb un nivell de significació alpha ($\alpha=0,05$), rebutgem a la hipòtesi nul·la "La variable resposta no està explicada per les variables explicatives tingudes en compte", donat que la probabilitat que l'estadístic s'hagi obtingut per atzar és de 0,000. Per altra banda, es duu a terme una verificació de la bondat d'ajust del model que s'ha estimat. A partir de la Suma de quadrats total (SCT), la Suma de quadrats de la regressió i la Suma de quadrats dels errors, s'obté el coeficient de determinació (R^2), com a mesura descriptiva de l'ajust global del model. El seu valor es troba entre 0 i 1; com més proper a l'1, millor serà el model plantejat. En el cas estudiat, aquest coeficient és de 0,6255. D'aquesta manera, un 62,55% del model està explicat per les variables independents tingudes en compte a l'estudi.

Taula 1. Resultats de la regressió lineal múltiple

. regress Com i.edat i.Gen i.Accneutr [iweight=peso]						
Source	SS	df	MS	Number of obs	=	122
Model	17.899149	35	.511404256	F(35, 86)	=	4.12
Residual	10.7180155	86	.124628087	Prob > F	=	0.0000
				R-squared	=	0.6255
				Adj R-squared	=	0.4755
Total	28.6171644	121	.236505491	Root MSE	=	.35219

Com	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
edat					
15	.4654316	.1657517	2.81	0.006	.1359282 .794935
16	.1718241	.135754	1.27	0.209	-.098046 .4416942
17	.6267284	.1309102	4.79	0.000	.3664876 .8869692
18	.3844635	.1526962	2.52	0.014	.0809134 .6880135
Gen					
Femeni	.1230564	.0950156	1.30	0.199	-.0658283 .3119411
Accneutr					
1,0556	-.1049388	.3248605	-0.32	0.747	-.7507401 .5408624
1,1111	-.0171618	.2926631	-0.06	0.953	-.5989568 .5646331
1,1667	.0588655	.2374331	0.25	0.805	-.4133458 .5306569
1,2222	.0762412	.1836143	0.42	0.679	-.2887719 .4412544
1,2778	-.0651248	.2810897	-0.23	0.817	-.6239126 .4936629
1,3333	.6932273	.2066755	3.35	0.001	.28237 1.104084
1,3889	.228833	.3438891	0.67	0.508	-.4547959 .9124619
1,4444	.531664	.21568	2.47	0.016	.1029064 .9604216
1,5000	.3407898	.1982484	1.72	0.089	-.053315 .7348946
1,5556	.5872929	.3392846	1.73	0.087	-.0871825 1.261768
1,6111	-.022978	.2268601	-0.10	0.920	-.4739609 .4280048
1,6667	.0820292	.3337245	0.25	0.806	-.5813931 .7454516
1,7222	.3933732	.2396844	1.64	0.104	-.0831037 .86985
1,7778	.3848703	.2012155	1.91	0.059	-.0151329 .7848735
1,8333	.9378014	.2776003	3.38	0.001	.3859503 1.489653
1,8889	.881755	.2092974	4.21	0.000	.4656856 1.297824
1,9444	.13925	.3278707	0.42	0.672	-.5125353 .7910353
2,0000	.1343812	.1980126	0.68	0.499	-.2592548 .5280173
2,0556	1.115998	.2384434	4.68	0.000	.6419883 1.590008
2,1111	.7455697	.2595848	2.87	0.005	.2295322 1.261607
2,1667	.4006571	.4573986	0.88	0.383	-.5086213 1.309936
2,2222	.7103493	.2756725	2.58	0.012	.1623304 1.258368
2,3333	1.288459	.2489251	5.18	0.000	.7936121 1.783306
2,3889	.3976789	.2520197	1.58	0.118	-.1033196 .8986774
2,4444	.8969851	.245138	3.66	0.000	.4096669 1.384303
2,5556	.8969851	.3365134	2.67	0.009	.2280186 1.565952
2,6667	.5872929	.3392846	1.73	0.087	-.0871825 1.261768
2,7222	-.0647745	.3394563	-0.19	0.849	-.7395913 .6100423
3,1111	1.210349	.2756725	4.39	0.000	.6623304 1.758368
3,2222	.8969851	.3365134	2.67	0.009	.2280186 1.565952
_cons	-.5237135	.2175274	-2.41	0.018	-.9561436 -.0912833

i. Predicció

Els coeficients per cadascuna de les variables indiquen el canvi que es produeix en la variable resposta (Com), donat un increment d'una unitat de la variable en qüestió, a igualtat de totes les demés variables. La hipòtesi nul·la per a cada variable i el seu coeficient de regressió és la següent: el coeficient de regressió de B és 0. En canvi, la hipòtesi alternativa formulada és que aquest coeficient de regressió no és igual a 0. Per a testar les hipòtesis, és el valor p de cada variable el que avalua la hipòtesi nul·la de que el coeficient és igual a zero (i, per tant, la variable no té cap efecte en la constant). Un valor p baix (<0,05) indica que es pot rebutjar la hipòtesi nul·la. En altres paraules, és probable que un predictor que tingui un valor p baix sigui una addició significativa al model, perquè els canvis en el valor del predictor es relacionen amb canvis en la variable de resposta.

Edat

Prenent com a edat de referència els 14 anys, un increment de l'edat als 15 anys prediu un increment del 0,46 en la Com (Comissió d'*online harassment*). Sembla que amb l'augment de l'edat, aquesta escala de risc varia a l'alça, sent una excepció els 16 anys, en el que tan sols varia un 0,172 (però aquest té un valor p molt elevat, per tant no és significativa a igualtat de les demás variables). L'edat on hi ha una major creixement de l'escala de risc és amb els 17 anys, on el coeficient és de 0,63, en contraposició amb els 18 anys, en el que augmenta un 0,38.

Gènere

Prenent el gènere masculí com a referència, el femení tan sols fa variar un 0,12 (cosa que implicaria ser del gènere masculí incrementa en 0,88 la variable resposta). No obstant, com la variable presenta un valor p elevat (0,199), no podem rebutjar la hipòtesi nul·la "El coeficient de regressió de β és 0". Per tant, es conclou que la variable Gènere no prediu suficientment la variable resposta.

Acceptació de les tècniques de neutralització

Aquesta variable presenta nombrosos valors, donat que analitza cada resultat diferent obtingut de les mitjanes en l'acceptació de les tècniques de neutralització. El valor de referència d'aquesta variable és 1. Un valor d'1 per aquesta variable significa que la mitjana obtinguda de les puntuacions en l'Escala de Likert és d'1, i per tant, l'individu haurà marcat en totes les afirmacions el valor 1= Totalment en desacord. Abans de centrar l'atenció als coeficients de regressió, cal estar-se als valors p dels coeficients obtinguts. S'observa com els primers valors (que oscil·len entre l'1,06 i el 1,28) presenten valors p elevats, i, per tant, no rebutgen la hipòtesi nul·la: els canvis en el predictor no tenen relació amb els canvis en la resposta. Tot i així, a partir de l'1,33, s'observen valors baixos en l'acceptació de les tècniques de neutralització (1,33; 1,44; 1,83; 1,88) que sí tenen significació com a predictors de la variable resposta. Per a aquests valors, els seus coeficients de regressió indiquen que, corresponentment, incrementen en un 0,69, un 0,53, un 0,93 i un 0,88 el valor de la variable resposta, a igualtat de les demás variables. Valors més elevats d'acceptació de les tècniques de neutralització, a partir del 2,06 (2,06; 2,11; 2,22; 2,33) també tenen valors p significatius, que permeten rebutjar la hipòtesi nul·la, amb uns corresponents coeficients de regressió d'1,1, 0,75, 0,71 i 1,28. Per últim, els valors d'acceptació més elevats amb valors p significatius són el 2,44, el 2,55, el 3,11 i el 3,22. Els seus coeficients de regressió són, respectivament, de 0,89, 0,89, 1,21 i 0,89. Així doncs, sembla que el valor més alt obtingut en l'Accneutr, el 3,22, expliqui el mateix augment de la

variable resposta que altres valors d'acceptació més baixos, com els veïns 2,44 o 2,55. Tot i així, aquest coeficient relativament baix pot ser degut al caràcter d'*outlier* d'aquest valor. (Veure amunt, Gràfic 3).

En suma, i destacant els resultats més rellevants, el coeficient de regressió més elevat de l'anàlisi de la variable en qüestió és el del valor 2,33, que prediu un 1,28 d'augment en la variable resposta. En definitiva, els valors d'Accneutr que es troben entre 2,05 i 3,11 presenten els coeficients de regressió més alts, i, per tant, prediuen en major mesura la variació de la variable resposta.

Constant de la variable resposta (Comissió d'online harassment)

El coeficient de la variable resposta (Y), que apareix com a *_cons.*, presenta un valor de -0,52. Aquest determina la intercepció de la Y: l'alçada de la línia de regressió quan creua l'eix de la Y. Com és d'esperar, aquest valor es tradueix en que, quan les variables explicatives del model (edat, gènere i acceptació de les tècniques de neutralització) prenen un valor de 0 (no existeixen) la variable resposta és de -0,52.

ii. Validació del model

En validar el model, s'han comprovat els requisits esmentats:

1. Distribució normal dels residus. A través del gràfic obtingut en la predicció dels residus, (Veure Annex 5), observem que la normalitat de les dades és una hipòtesi plausible; donat que els residus es situen al voltant de la diagonal, la major part dels residus es distribueixen de forma normal. Aquesta comprovació s'ha complementat amb un histograma de distribució dels residus, en el que també s'observa normalitat en la distribució d'aquests (Veure Annex 6).

2. Homoscedasticitat. El test de Breusch-Pagan pren com a hipòtesi nul·la que les variables presenten homoscedasticitat (la variància dels residus és la mateixa en totes les variables explicatives). Donat que el valor p és de 0,54, no podem rebutjar la hipòtesi nul·la, i, per tant, confirmem l'homoscedasticitat (Veure Annex 7)

3. Multicol·linealitat. Realitzat el test VIF per analitzar la multicol·linealitat de les nostres variables, s'observa que els valors que prenen les variables estan entorn a l'1, el 2 i el 3 (amb una mitjana d'1,97). Valors superiors al 10 mereixen una investigació més profunda, ja que poden ser redundants. Per tant, es conclou que el model no presenta problemes de multicol·linealitat. (Veure Annex 8)

Es pot concloure que, un cop validat aquest model, les tres variables seleccionades; l'edat (edat), el gènere (Gen) i l'acceptació de les tècniques de neutralització (Accneutr), efectivament són variables explicatives de la nostra variable resposta, Comissió d' *online harassment* (Com).

5. DISCUSSIÓ

Pocs estudis han intentat investigar la naturalesa de l'*online harassment*, la seva prevalença entre menors d'edat i els seus predictors. Descrit com a actes agressius concrets a Internet, no continuats ni dirigits contra una mateixa víctima, és probable que l'*online harassment* sigui un fenomen cibernètic que no hagi rebut especial atenció acadèmica, en comparació amb d'altres com el *cyberbullying* o el *cyberstalking*, conductes de fustigació continuada que impliquen una desviació més greu i causen un major dany a la víctima. Aquest estudi permet aportar una petita consideració criminològica al respecte, suggerint que l'*online harassment* és un comportament força comú que poden dur a terme una part relativament gran dels menors, que usen Internet a diari i de forma generalitzada. Gairebé un terç de la mostra obtinguda ha manifestat haver perpetrat un acte d'*online harassment*, dirigit a un altre menor o a un major d'edat. En canvi, la comissió d'actes agressius continuats a Internet (possibles constitutius de *cyberbullying* o *cyberstalking*) representa tan sols un 5,7% del total de la mostra. Pel que fa a les víctimes d'aquest assetjament *online*, la majoria de menors dirigeixen els seus actes contra els mateixos menors, i alguns els fan tant a menors com a major d'edat. Els menors que concentren els seus actes desviats tan sols cap a majors d'edat representen el percentatge més inferior, del 15% entre els perpetradors.

Aplicant la teoria de la neutralització a aquest estudi quantitatiu, i havent pres com a possibles predictors de l'*online harassment* el gènere, l'edat i l'acceptació de les tècniques de neutralització, els diversos anàlisis han dut a les següents conclusions. Tenint en compte els resultats contradictoris en la recerca dels fenòmens d'assetjament en línia, l'anàlisi descriptiu ens presenta una gran diferència en la comissió de l'*online harassment* segons el gènere dels enquestats (un 50% dels nois enquestats havien estat perpetradors, envers un 24% de les noies enquestades). La majoria de perpetradors masculins concorda amb el que gran part de la recerca apunta: els nois són generalment els perpetradors dels fenòmens d'assetjament en línia (Calmaestra, 2001; Bocji i McFarlane, 2002; Marganski, 2019; Dreßing et al, 2014). Tanmateix, l'anàlisi de regressió múltiple porta a la conclusió que la variable gènere no és estadísticament significativa per explicar el fenomen de l'*online harassment*. Aquest resultat va en la línia del que apunten destacats estudis sobre els fenòmens d'assetjament en línia, que

no troben diferències significatives segons el gènere dels perpetradors (Ybarra i Mitchell, 2004a i 2004b; Smith et al, 2008; Patchin i Hinduja, 2008; Ybarra i Mitchell, 2007; Alghrim i Terrance, 2021). Pel que fa a l'edat, els anàlisis mostren que, amb l'augment de l'edat, incrementa el percentatge dels enquestats que efectivament cometen *online harassment*, amb un pic de comissió establert als 17 anys. L'augment de l'escala de risc de comissió amb un augment de l'edat és un resultat estadísticament significatiu, que es mostra congruent amb la recerca acadèmica (Ybarra i Mitchell, 2004a i 2004b; Ybarra i Mitchell, 2007; Smith et al, 2008; Calmaestra, 2011).

Finalment, l'acceptació de les tècniques de neutralització, aportada com a variable explicativa central en aquest estudi, ha vist confirmada la seva hipòtesi. En efecte, un major adheriment a les afirmacions basades en tècniques de neutralització està relacionat amb la comissió d'*online harassment*. Tot i presentar-se, en general, un acceptació baixa d'aquestes tècniques de neutralització en el total de la mostra, s'ha vist com una major acceptació era un bon predictor de la comissió d'*online harassment*. Així doncs, constatant l'acceptació de les tècniques de neutralització i el seu efecte en la comissió d'actes desviats a Internet, els resultats van d'acord amb la recerca sobre les tècniques de neutralització i els fenòmens d'assetjament en línia: els joves poden neutralitzar els actes desviats que cometem a Internet, convertir-los en actes moralment acceptables, i cometre'ls. (Lowry et al, 2013; Zhang et al, 2016; Zhang i Leidner, 2018; Lowry et al, 2019).

6. CONCLUSIONS

Els resultats exposats en epígrafs anteriors porten a concloure que tant l'edat com l'acceptació de les tècniques de neutralització són factors explicatius de la comissió d'*online harassment*. Menors adolescents d'edat més avançada cometem més actes d'aquest tipus d'assetjament en línia, alhora que aquells qui s'adhereixen en major mesura a les tècniques de neutralització presenten una major comissió d'aquests actes. Amb un interrogant respecte la influència del gènere en aquest fenomen, i tenint en compte l'elevada prevalença masculina registrada, tot i la seva menor participació en l'estudi, futures investigacions podrien estudiar l'*online harassment* i els seus factors predictors (entre ells, el gènere) en profunditat, en base a un estudi amb una mostra àmplia. D'altra banda, donat que l'enquesta realitzada en aquest estudi quantitatiu registrava l'autoinculpació per accions passades, no pot establir-se una relació causal entre l'acceptació o adheriment a les tècniques de neutralització i la comissió d'actes agressius concrets a Internet. Tanmateix, l'objectiu d'aquest estudi no és establir una

causalitat entre ambdues, tal i com no ho era per a Sykes i Matza (1957) Minor (1981) i Agnew (1994), sinó assenyalar la facilitació cap a la comissió d'un acte agressiu que pot comportar l'acceptació i l'ús de les tècniques de neutralització. Si com més d'acord estan els joves amb les tècniques, més explicativa s'ha tornat aquesta variable per a la comissió d'*online harassment*, l'acceptació d'aquestes (ja sigui *a priori* o *a posteriori* de l'esdeveniment criminal) comporta una rebaixa del control social al que estan sotmesos al menors, tal i com deia Agnew (1994).

L'entorn cibernètic en el que es produeix aquest fenomen tendeix a rebaixar de per sí aquest control social. Les característiques inherents al ciberespai (l'anonimitat, l'asincronicitat i l'invisibilitat) desinhibeixen *per se* als seus usuaris, que sovint comparteixen àmplies esferes de la seva intimitat *online*. Això, lligat a un menor sentiment de constricció dels usuaris a les normes socials convencionals en el ciberespai, facilita una conducta desinhibida a Internet i a les intercomunicacions personals que es donen en el seu sí. Si, a més, s'observa com els menors accepten les tècniques de neutralització, és probable que, en efecte, neutralitzin els seus actes desviats a Internet. A aquesta mateixa conclusió arriba la recerca que posa en conjunció el *cyberbullying* i *cyberstalking* i la teoria de la neutralització (Lowry et al, 2013; Zhang, 2016; Zhang i Leidner, 2018; Lowry et al, 2019; Marganski, 2019). Amb tot, aquesta recerca pot informar futures polítiques públiques de prevenció, donada la seva implicació preventiva. Atenent al fet que la teoria de la neutralització està estretament relacionada amb àrees de la psicologia socio-cognitiva, l'acceptació de les tècniques de neutralització pot venir explicada per l'existència d'unes idees preconcebudes i defectuoses dels menors sobre Internet i les interaccions socials que es produeixen en el ciberespai. Tal i com assenyala la recerca que ha posat en conjunció els actes d'assetjament en línia i la teoria de la neutralització, l'actuació des dels sectors educatius podria consistir en la difusió d'informació per sensibilitzar i generar un sentit de responsabilitat en els menors envers els seus propis comportaments en el ciberespai. Estudis com el de Zhang et al. (2016) suggereixen que la negació i la passivitat, més que la ingenuïtat, estan implicades en el ciberassetjament, ja que les iniciatives educatives dels sistemes escolars públics sovint inclouen programes per advertir els estudiants sobre comportaments inadequats en línia. Tot i així, s'haurien de reunir més esforços dirigits a educar els adolescents en les seves conductes en el ciberespai, que posin de relleu i emfatitzin la gravetat de l'assetjament en línia.

7. BIBLIOGRAFIA

Agnew, R. (1994). The techniques of neutralization and violence. *Criminology*, 32(4), 555-580.

Ahlgrim, B., & Terrance, C. (2021). Perceptions of cyberstalking: impact of perpetrator gender and cyberstalker/victim relationship. *Journal of interpersonal violence*, 36(7-8), NP4074-NP4093.

Beran, T., & Li, Q. (2005). Cyber-harassment: A study of a new method for an old behavior. *Journal of educational computing research*, 32(3), 265.

Bocij, P. (2002). Victims of cyberstalking: An exploratory study of harassment perpetrated via the Internet. *First Monday*, 8(10)

Bocij, P., & McFarlane, L. (2002). Online harassment: Towards a definition of cyberstalking. *Prison Service Journal*, 31-38.

Bocij, P., & McFarlane, L. (2003). An exploration of predatory behaviour in cyberspace: Towards a typology of cyberstalkers. *First monday*, 8(9).

Bossler, A. M., Holt, T. J., & May, D. C. (2012). Predicting online harassment victimization among a juvenile population. *Youth & Society*, 44(4), 500-523.

Brewer, R., Fox, S., & Miller, C. (2020). Applying the techniques of neutralization to the study of cybercrime. Palgrave.

Calmaestra Villén, J. (2011). Cyberbullying: prevalencia y características de un nuevo tipo de bullying indirecto.

Cerezo-Ramírez, F. (2012). Bullying a través de las TIC. *Boletín Científico Sapiens Research*, 2(2), 24-29

Finn, J. (2004). A survey of online harassment at a university campus. *Journal of Interpersonal violence*, 19(4), 468-483.

Fisher, B. S., Cullen, F. T., & Turner, M. G. (2002). Being pursued: Stalking victimization in a national study of college women. *Criminology & Public Policy*, 1(2), 257-308.

Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant behavior*, 29(2), 129-156.

Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2011). Traditional and nontraditional bullying among youth: A test of general strain theory. *Youth & Society*, 43(2), 727-751.

Hollinger, R. C. "Neutralizing in the workplace: An empirical analysis of property theft and production deviance," *Deviant Behavior* (12), 1990, pp. 169-202.

Holt, T. J., & Bossler, A. M. (2008). Examining the applicability of lifestyle-routine activities theory for cybercrime victimization. *Deviant Behavior*, 30(1), 1-25.

International Telecommunication Union, Development Sector (2020). *Measuring digital development. Facts and figures*. Recuperat de: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/FactsFigures2020.pdf>

Instituto Nacional de Estadística (20 de maig, 2021). *Población residente por fecha, sexo y edad* (Base de dades). Recuperat de: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=31304>

Juan, I. M. (2016). Cibercriminalitat social juvenil: la xifra negra. *IDP: revista d'Internet, dret i política*.

Kshetri, N. (2010). Simple economics of cybercrime and the vicious circle. In *The global cybercrime industry* (pp. 35-55). Springer, Berlin, Heidelberg.

Lowry, P. B., Zhang, J., Wang, C., Wu, T., & Siponen, M. (2013). Understanding and Predicting Cyberstalking in Social Media: Integrating Theoretical Perspectives on Shame, Neutralization, Self-Control, Rational Choice, and Social Learning. In *Proceedings of the Journal of the Association for Information Systems Theory Development Workshop at the 2013 International Conference on Systems Sciences (ICIS 2013), Milan, Italy, December* (Vol. 15).

Lowry, P. B., Zhang, J., Moody, G. D., Chatterjee, S., Wang, C., & Wu, T. (2019). An integrative theory addressing cyberharassment in the light of technology-based opportunism. *Journal of Management Information Systems*, 36(4), 1142-1178.

Marcum, C. D., Higgins, G. E., & Ricketts, M. L. (2014). Juveniles and cyber stalking in the United States: An analysis of theoretical predictors of patterns of online perpetration. *International Journal of Cyber Criminology*, 8(1).

Marganski, A. J. (2019). Cyberstalking. *The Encyclopedia of Women and Crime*, 1-6.

Martínez Amorós, M. (2015). Delitos contra menores en internet. Recuperat de: <http://repositori.uji.es/xmlui/handle/10234/161239>

Maruna, S., & Copes, H. (2005). What have we learned from five decades of neutralization research?. *Crime and justice*, 32, 221-320.

Ministerio del Interior (2019) Estudio sobre la cibercriminalidad en España. Recuperat de: <http://www.interior.gob.es/documents/10180/9814700/Estudio+sobre+la+Cibercriminalidad+en+España+2019.pdf/24bd3afb-5a8e-4767-9126-c6c3c256982b>

Minor, W. W. (1981). Techniques of neutralization: A reconceptualization and empirical examination. *Journal of research in crime and delinquency*, 18(2), 295-318.

Miró Llinares, F. (2013a). La victimización por cibercriminalidad social. Un estudio a partir de la teoría de las actividades cotidianas en el ciberespacio. *Revista Española De Investigación Criminológica*, 11, 1–35. <https://doi.org/10.46381/reic.v11i0.77>

Miró Llinares, F. (2013b). Derecho penal, cyberbullying y otras formas de acoso (no sexual) en el ciberespacio. *IDP: revista de Internet, derecho y política= revista d'Internet, dret i política*, (16), 6.

Sheridan, L. P., & Grant, T. (2007). Is cyberstalking different?. *Psychology, crime & law*, 13(6), 627-640.

Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Shanette, R., Tippett, N. (2008). "Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils". *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. Vol. 47, núm. 4, p. 376-385.

Smith, A. M. (2009). *Protection of Children Online: Federal and State Laws Addressing Cyberstalking, Cyberharassment, and Cyberbullying*. Congressional Research Service.

Suler, John. "The online disinhibition effect." *Cyberpsychology & behavior* 7.3 (2004): 321-326.

Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American sociological review*, 22(6), 664-670.

Wick, S. E., Nagoshi, C., Basham, R., Jordan, C., Kim, Y. K., Nguyen, A. P., & Lehmann, P. (2017). Patterns of cyber harassment and perpetration among college students in the United States: A test of routine activities theory. *International Journal of Cyber Criminology*, 11(1), 24-38.

Wolak, J., Mitchell, K. J., & Finkelhor, D. (2007). Does online harassment constitute bullying? An exploration of online harassment by known peers and online-only contacts. *Journal of adolescent health*, 41(6), S51-S58

Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004a). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, Internet use, and personal characteristics. *Journal of adolescence*, 27(3), 319-336.

Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004b). Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *45*(7), 1308-1316.

Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2007). Prevalence and frequency of Internet harassment instigation: Implications for adolescent health. *Journal of Adolescent Health*, *41*(2), 189-195.

8. ANNEX

- Annex 1. Qüestionari de Google Forms

Cibercriminalitat social i tècniques de neutralització

Important: Aquí teniu uns exemples de comportaments als que em referiré en aquesta enquesta, que cal que es donin en qualsevol xarxa social (Whatsapp, Twitter, Facebook, etc) o altres vies d'Internet (fòrums, chatrooms, correu electrònic, etc):

- Enviar missatges amenaçants o abusius
- Publicar informació falsa sobre algú
- Suplantar la identitat d'algú
- Obtenir informació privada d'algú
- Causar por o obligar a una persona a fer una cosa en contra la seva voluntat
- Insultar seriosament a algú (fer comentaris ofensius)
- Inventar-te que algú ha comès una mala conducta
- Incitar a altres persones a fer mal de qualsevol manera a algú
- Enviar software maliciós o de material ofensiu

Consideres que has comès (almenys una vegada) alguna de les conductes descrites o una de semblant contra un menor d'edat?* (SÍ/NO)

Consideres que has comès (almenys una vegada) alguna de les conductes descrites o una de semblant contra un major d'edat (+18)? * (SÍ/NO)

Si has contestat que SÍ en alguna de les dues preguntes anteriors, has realitzat qualsevol de les conductes més d'una vegada sobre una mateixa persona? (SÍ/NO)

Quina edat tens? (14/15/16/17/18)

Amb quin gènere t'identifiques (Masculí/Femení/No binari)

Dins del món d'Internet, quant d'acord estàs amb les següents afirmacions (I) * Les respostes es valoren en una escala de Likert, del "Totalment en desacord" al "Totalment d'acord"

1. Insultar una persona que m'és desconeguda no li fa cap mal

2. Si algú penja o fa alguna cosa que em fa enfadar, mereixen que els insulti

3. Una persona que realitza mals comentaris en línia mereix rebre els mateixos, fins i tot es mereix que l'amenaci perquè pari
4. Una personalitat pública (famosa) s'exposa conscientment a les xarxes, és comprensible que li enviï comentaris ofensius
5. Si realitzo aquestes conductes online no se m'hauria de reprimir, moltes altres persones ho fan
6. Amenaçaria amb apallissar a algú que molesti al meu germà/germana
7. És la gràcia d'Internet que puguin passar aquestes coses entre persones que estan en la distància, qui digui el contrari es carrega l'essència d'Internet
8. Penjar informació íntima d'algú només farà mal si aquest algú se n'entera
9. Si no hi ha normes que restringeixin un comportament a Internet, no tinc motiu per no cometre'l

Dins del món d'Internet, quant d'acord estàs amb les següents afirmacions (II) *

1. Si tinc un perfil anònim no em sento responsable de qualsevol conducta que pugui fer
2. Fer comentaris ofensius per Internet és justificable, en persona seria diferent
3. Enviar material ofensiu a algú que no ens l'ha demanat no afectarà a la persona
4. Qui denuncia aquestes conductes és un exagerat, hi ha coses més greus a preocupar-se que aquestes tonteries d'Internet
5. Penjar fotografies/vídeos deixant en ridícul està bé si aquest algú ha molestat al meu grup d'amics
6. En general crec que sóc bon noi/a. Fer alguna d'aquestes conductes algun cop no em defineix com a mala persona.
7. Em puc permetre fer alguna d'aquestes conductes amb l'entorn amb qui em porto bé normalment
8. És vàlid enviar un virus a un professor que ens ha fet la vida impossible als estudiants un trimestre
9. Sóc un noi/a de bona conducta, estic en el meu dret d'insultar a algú quan així ho consideri

- **Annex 2. Taula estadística de l'INE per al gènere de la població de 14 a 18 anys**

1 de julio de 2020			
14 años			
Hombres	258.894	51,5%	502.269
Mujeres	243.375	48,5%	
15 años			
Hombres	255.553	51,5%	495.854
Mujeres	240.301	48,5%	
16 años			
Hombres	252.952	51,6%	490.646
Mujeres	237.694	48,4%	
17 años			
Hombres	247.987	51,7%	479.980
Mujeres	231.993	48,3%	
18 años			
Hombres	245.810	51,8%	474.625
Mujeres	228.815	48,2%	

- **Annex 3. Tabulació de la variable Gènere, amb els pesos**

Gènere	Freq.	Percent	Cum.
Masculí	40	32.52	32.52
Femení	83	67.48	100.00
Total	123	100.00	
. tab Gen [iweight=peso]			
Gènere	Freq.	Percent	Cum.
Masculí	62.235651	50.84	50.84
Femení	60.1719001	49.16	100.00
Total	122.407551	100.00	

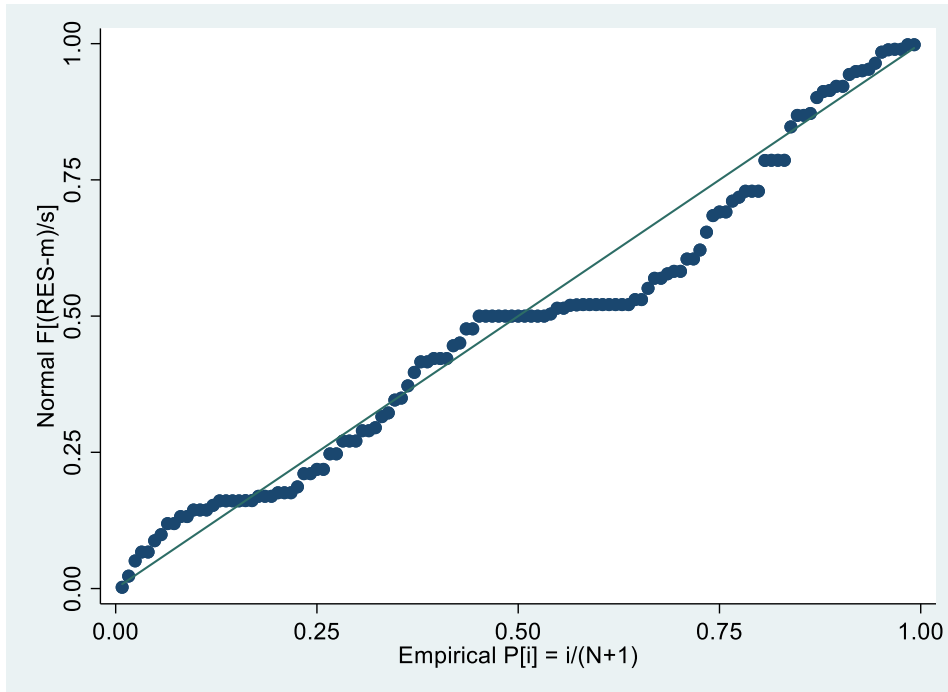
- **Annex 4 . Descripció de les variables**

- 1- Com, que vol dir Comissió d'online harassment
- 2- Gen, que vol dir Gènere dels individus

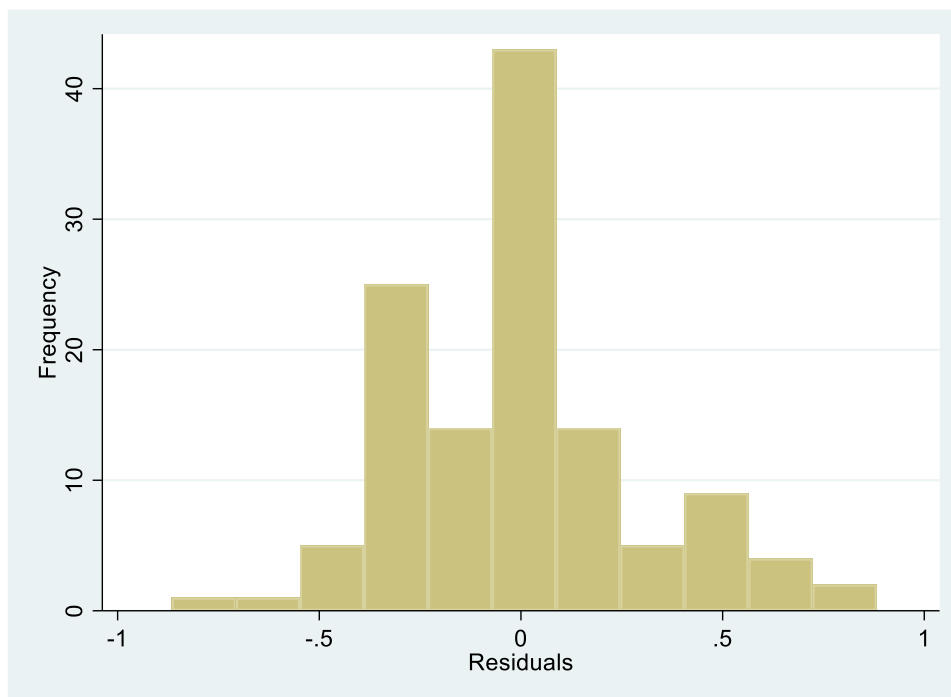
3- edat, que vol dir edat dels individus

4- Accneutr, que vol dir Acceptació de les tècniques de neutralització dels individus

- **Annex 5. Gràfic de distribució normal dels residus**

- **Annex 6. Histograma de distribució normals dels residus**

- **Annex 7. Breusch-Pagan, test d'heteroscedasticitat**

```

Breusch-Pagan / Cook-Weisberg test for heteroskedasticity
Ho: Constant variance
Variables: fitted values of Com

chi2(1)      =      0.37
Prob > chi2  =      0.5421
    
```

- **Annex 8. Test VIF (Variance Inflation Factor)**

Variable	VIF	1/VIF
edat		
15	3.02	0.330817
16	2.81	0.355297
17	3.65	0.273614
18	3.93	0.254597
2.Gen	2.23	0.449106
Accneutr		
2	1.22	0.820348
3	1.48	0.677916
4	1.91	0.524478
5	2.41	0.414422
6	1.43	0.701365
7	3.76	0.265748
8	1.37	0.732074
9	2.07	0.482634
10	2.22	0.450431
11	1.33	0.752080
12	1.82	0.548799
13	1.29	0.777349
14	1.68	0.596934
15	2.11	0.474245
16	1.88	0.530758
17	2.02	0.495351
18	1.33	0.751162
19	2.21	0.451504
20	1.70	0.587029
21	1.65	0.606985
22	1.22	0.822692
23	1.86	0.538207
24	1.86	0.538633
25	1.90	0.525486
26	2.18	0.459754
27	1.40	0.713073
28	1.33	0.752080
29	1.33	0.751319
30	1.86	0.538207
31	1.40	0.713073
Mean VIF	1.97	